

SZEGED, AZ ÁRADÁSOK PUSZTÍTOTTA, VIZEK SZÜLTE VÁROS (1.)

# Rettenetes szerda, 130 évvel ezelőtt

„Vizecske” vagy „a Víz”. Így, becézve vagy éppen nagybetűsen írva fejezhető ki a szegediek viszonya az áradásával építő és pusztító Tiszához. A „nagyvíz”, vagyis az 1879. március 12-i fekete nap lezárja a régit, és elkezd az új korszakot a Tisza fővárosának történetében. A 130 évvel ezelőtti rettenetes szerdára emlékezve cikksorozatunkban fölillantjuk a szegediek szerelmeviszonyát és heroikus küzdelmét folyójukkal. Mert a szegedi árvizek krónikája a város újjászületésének története is.

**ÚJSZÁSI ILONA**

„...vizecske! Mennyi bajt, romlást, pusztulást és halálveszedelmet hozott már ez a víz, mégis szeretik. A neve mégis becéző, kedves és simogató. Mint amikor egy nemzet imádata vesz körül valamely zsarnokot” - jellemzi a szegediek Tiszához való viszonyát Tömörkény István szegedi hírlapíró.

Pusztított az ár, megszámlálhatatlanul sokszor, a Tisza alsó szakaszán. Például 1712-ben olyan erővel rontott Szegednek, hogy - Cserey Mihály krónikája szerint - hirtelen a várost máshová telepítik. Holott a folyó szabályozása előtti időkben itt, az Alföld legmélyebb pontja körül a legnagyobb árhullámok is csak 600-640 centinél nyaldosták volna a szegedi vízmércét.

**Algyő, Tápé, Dorozsma oda**

Rossz előjelleként 1879-ben már újév napjától nőtt a félelem az ártól, mert fokozatosan 806 centisre dagadt a Tisza, s ha nem szakította volna át a derekát övező gátat, talán még 820 centisre is hízik.

Először március 5-én, Petres közelében, településektől távol

szökött ki a Tisza a töltések közül. Hódító útján a víz legyűrte a sövényházi keresztöltést, aztán 6-áról 7-ére virradóan Algyőt és Tápét foglalta el. Algyőn a grófi kastély első emeletéig ért a víz, Tápén csak a templom maradt állva. Aztán a Szeged és Vásárhely közötti Alföldi Vasút töltéseit ostromolhatta, végül előntötte Kiskundorozsmát is. Az ártól már csak az alföldi-fiumei vasúti töltés magasítása menthette meg Szegedet. A védekezés megszervezésére állandó bizottság alakult.

Zavarodott hangyabolyra emlékeztetett Szeged: a boltok egy része bezárt, a kapuk elé falakat emeltek. Az utcákon katonák meneteltek a töltésekre védeni a Tisza fővárosát, melyet addigra csapdába zárt a síkságon szétterülő folyó. Az áradás elkerülésének reményét szétfújta a március 11-én este kitört vihar: a szelek fölkorbácsolták a tengernyi vizet.

**A városba költözött a folyó**

„Jön a víz! Jön a víz!” „Átszakadt a töltés! Vége mindennek!” - kiabálták Szegeden a 130 évvel ezelőtti március 11-i éjjel a Rókusról és Felsővárosról a Pa-



■ AZ ALSÓVÁROSI TEMPLOM KÖRNYÉKE IS ROMBA DÖLT

Fotó: Somogyi-könyvtár, helyismereti gyűjtemény

lánk felé menekülők. Az orkán erejű szélben a várost fojtogató Tisza méteres hullámokban ostromolta az átázott gátakat, vasúti töltéseket. Az ár elleni harcot feladták: már nem lehetett mit tenni a szétázott gátakon. A holtfáradt iparosok, napszámok és a védelemre március 4-én ide rendelt Pultz Lajos altábornagy katonái vert seregként indultak a városháza felé.

A március 11-éről 12-ére virradó éjjelen a Szegedi Napló riportere, Mikszáth Kálmán szerint „olyan volt már (...) az ost-

romló tenger, ez éjjel a sötétben még iszonyúbb kinézésű szörnyeteg, mint a mesebeli sárromló, kinek ha a fejét vágják le, hét nő a helyén. Nem lehetett már akkor vele bírni. Itt már csak az Isten segíthetett: ő is csak úgy, ha nagyon akarja!”

A batyuikkal menekülő emberek magaslatot, kőházat kerestek. Például Mikszáth a Zsótér-házba ment: a bank és a Szeged étterem fölötti termekben kétezeren zsúfolódtak össze.

Március 12-én éjjel kettő után a rókusai pályaudvar közelében,

a 97. és 98. számú órház között a nyúlgát átszakadt. Ma emléktábla mutatja az akkori százméteres sebhelyet, melyből megállíthatatlanul ömlött „a Víz” - a város felé.

**Hatvanezer hajléktalan**

„Megkondult a harang a Rókus-városi toronyban - írta Mikszáth. - Velőt rázó vészkonkása utat hasított magának a vihar zúgásán. (...) Mint a kígyó, sziszegve, mászva jött az óriási áradat, elfoglalva a völgyezeteket, aztán a dombokat...” Azon

a 130 évvel ezelőtti rettenetes szerdán hajnali négyig zúgtak a harangok - a Tisza 186 napra elfoglalta Szegedet.

Rókus, aztán Felsővárost öntötte el a víz. A belvárosba a Budapesti úton érkezett, onnan Alsóváros bekebelezésére indult. A menekülők egy része a hajóhídon Újszeged felé vette az irányt. Sokan gyűltek össze a magasabb épületekben, a várban, a belváros magasabb pontjain, a töltések vízből még kiemelkedő koronáján.

A 3-4 méternyi víz borította város lakóinak mentése március 12-én csak reggel kezdődhetett. Három napig tartott a szegediek biztonságba helyezése. A 75 ezer lakosú városban 60 ezren maradtak hajlék nélkül, meghalt és eltűnt közel 200 ember; összerogyott 5458 ház, csak 265 mentette át magát a jövőbe.

A szegedi katasztrófáról Tisza Kálmán miniszterelnököt még március 12-én táviratban értesítették. A főváros polgármestere gyűjtést szervezett, képviselői a hullámsírba került Szegedre hozták az uralkodó 10 ezer forintnyi gyorssegélyét. A híradások nyomán támadt döbbenet országos, európai segélyakciókra ösztönzött - 35 ország nyújtott támogatást. Magyarország királya, Ferenc József - a miniszterelnök kíséretében - március 17-én különvonattal Szegedre érkezett, csónakon szemlélte meg a város pusztulását - segítséget ígért, és kijelentette: „Szeged szebb lesz, mint volt!”



www.szeged.eu

**Március 11. (szerda)**

19.00 Szeged Megyei Jogú Város Önkormányzata és a Szegedért Alapítvány árvízi gálaestje a Szegedi Nemzeti Színházban

**Március 12. (csütörtök)**

18.30 FÁKLYÁS FELVONULÁS TISZA LAJOS SZOBRÁTÓL (SZÉCHENYI TÉR) AZ ÁRVÍZI EMLÉKMŰIG

19.00 Emlékező ünnepség az Árvízi emlékműnél

**Március 13. (péntek)**

14.00 Az Árvíz és újjáépítés című fotókiállítás megnyitója

15.00 Interaktív vetélkedő

17.00 A Petőfitelepi Szépkorúak Népdalkör, és a Sárgarózsa Népdalkör közös műsora

17.30 Boka Csábor utcaszínháza

18.30 A deszki Bánát Együttes műsora

19.00 Népek táncai - A Hóra Színház táncműsora

**Március 14. (szombat)**

**Klauzál tér:**

15.00 A Tisza-parti Fúvósok koncertje

16.00 A Tápai Hagyományörző Egyesület és az Akropolisz Táncszínház műsora

**AZ 1879 SZELETES „ÁRVÍZI-TORTA” FELSZELETELÉSE ÉS SZÉTOSZTÁSA A KLAUZÁL TÉREN**

17.00 Czózerő koncert

18.00 A Dorozsmai Székivirág Népdalkör műsora

19.00 A Szeged Táncegyüttes műsora

**Március 14. (szombat)**

**Dóm tér: V. Árvízi Emléknep**

A nap folyamán az alábbi programok közül válogathatnak a kilátogatók:

Főzőverseny, lovaglás, íjászat, toronykilátó, cserkészjátékok, roverjáték, cserebere vásár, meseerdő, kézműves foglalkozások, kalácsütés, katasztrófavédelmi bemutató, kovácsműhely, városvetélkedő, élő-csocsó kupa.



**AZ ÚJJÁSZÜLETÉS ÜNNEPE**

**EMLEKEZÉS A SZEGEDI NAGYÁRVÍZ 130. ÉVFORDULÓJÁN**

**2009. március 11-15.**



**„A HAJNAL NEM TALÁLTA TÖBBÉ...”** • Korabeli fotográfiák (Letzter Lázár, Lausher Lipót, Keglovich Emil, Klösz György, Plohn Illés fényképei), valamint újságtudósítások teszik elképzelhetővé az 1879-es szegedi árvíz pusztítását a Somogyi-könyvtár „A hajnal nem találta többé...” kiállításán. A katasztrófa 130. évfordulóján - az összeállításunkban olvasható városi programokat kiegészítendő -, ma 10 órakor a szegedi Huszár Mátyás rakpart (várrom melletti lejárónál elhelyezett) emléktábláját megkoszorúzzák. Az 1970. évi szegedi árvízét követően 1979-ben újjáépült szegedi partfal 30 éves évfordulója alkalmából az Alsó Tisza-vidéki Környezetvédelmi és Vízügyi Igazgatóság és a Magyar Hidrológiai Társaság szegedi területi szervezete ünnepségen Andó Mihály, az Atikövizig főmérnöke, az MHT szegedi területi szervezetének elnöke mond beszédet. Ezt követően, 11 órakor nyílik a Bálint Sándor Művelődési Házban a XVIII. újszegedi gyermekrajz-kiállítás, melynek címe: A Tisza partján halkán ballagok...